

Лекція № 6

Політичні умови розвитку туризму

Політичні умови поряд з іншими також грають важливу роль в розвитку туризму. Але їх місце в туристській характеристиці дещо скромніше: основні положення політики впливають головним чином тільки на організаційні та технологічні аспекти турбізнесу. Для того щоб це побачити, зрозуміти і показати в країнознавчій характеристиці, необхідно володіти професійними знаннями. Курс «Країнознавство» випереджає спеціальні курси, формуючи систему загальних, базових понять, які в подальшому є основою для професійних навчальних дисциплін. Разом з тим туристська характеристика країн - це не довідник, що містить по можливості найбільший набір відомостей, а система уявлень про можливості турбізнесу в країні. Характеристика політичних умов - природна і необхідна частина цієї системи. Характеристика починається, як правило, з загальних, довідкових відомостей про державний устрій країни, тобто про форму правління і адміністративно-територіального устрою країни. Далі необхідно вказати, чи є країна членом воєннополітичних і (або) економічних союзів і яких саме. Слід зазначити, до яких обмежень або нових можливостей в політиці країни призводить це участь, в чому це виражається, як це впливає на туризм, а також яка зовнішня політика цієї держави на світовій арені.

Далі слід розглянути ряд питань внутрішньої політики: внутрішньополітичний клімат в країні, особливості суспільно-політичному обстановки, наявність або відсутність внутрішніх конфліктів або розбіжностей (релігійних, етнічних, воєннополітичних або соціальних), райони конфліктів або напруженості.

Важливо також знати і розповісти про настрої в суспільстві, про ступінь демократичності, толерантності цього товариства по відношенню до інакомислячих, іноземцям (в тому числі з Росії), про кримінальну обстановку в країні в цілому і в основних туристських районах і центрах.

Потім треба перейти до розгляду питань про державну політику в сфері туризму, про наявність національного (Державного) законодавства і національної туристської адміністрації. Але головна увага варто приділити існуючим програмам розвитку туризму, пріоритетам в їх утриманні, особливостям і географії їх реалізації.

Форма державного правління — спосіб організації верховної влади, який визначає систему її найвищих органів, порядок їх формування і особливості розподілу повноважень між ними, а також взаємовідносини з населенням держави.

Форма правління показує:

- яким чином утворюються вищі органи влади в державі,
- структуру вищих органів державної влади,
- які принципи лежать в основі взаємодії між органами державної влади,
- яким чином вибудовуються взаємовідносини між верховною владою і звичайними громадянами держави,

- котрою мірою організація державних органів дає можливість забезпечувати права людини

Основні форми державного правління

Наука виділяє дві основні форми державного правління: республіку і монархію.

Республіка

Республіка — це форма правління, за якої вищі органи державної влади обираються безпосередньо народом на певний термін.

Ознаки, притаманні республіці:

1. виборність вищих органів держави народом безпосередньо, або опосередковано,
2. строковість повноважень,
3. відповідальність вищих органів держави перед народом або вищим представницьким органом,
4. верховенство НПА, які видаються вищими представницькими органами держави,
5. змінюваність вищих посадових осіб і державних установ у результаті виборів. В історії існували різні види республік: афінська демократична, спартанська демократична, римська аристократична, феодальні міста — республіки, буржуазно-демократичні, соціалістичні та інші.

На сьогоднішній день, сучасні республіки поділяють на парламентські, президентські і змішані (президентсько-парламентські або парламентсько-президентські).

Досить значна кількість парламентських республік зосереджуються у Європі, де верховна влада належить обраному народом органу — парламенту, який в свою чергу формує всі інші органи державної влади (до таких республік відносяться Італія, ФРН, Австрія, Індія, Угорщина, Чехія, Греція та ін..). У країнах, де в парламенті є стійка більшість, парламентська модель функціонує у вигляді міністеріалізму, коли уряд за допомогою контролюваної ним більшості впливає на парламент (Німеччина). Іноді, парламентська республіка може бути нестабільною, прикладом може слугувати Італія, в якій після другої світової війни змінилося більше 60 урядів.

До президентських республік, які характеризуються значною роллю президента в системі органів державної влади, можна віднести США, Аргентину, Мексика, Іран, Бразилію, Швейцарію.

Позитивними якостями президентських республік є те, що президент в таких республіках виступає символом та механізмом реалізації загальнодержавних ідей. Президентська система правління теж не є ідеальною, оскільки президент може не мати достатньої підтримки парламенту для втілення в життя своєї програми, і навпаки за допомогою права вето може перешкодити парламентові схвалити альтернативні ініціативи. Внаслідок різноманітних чинників з'являються змішані форми державного правління, що поєднують ознаки парламентських і президентських республік — президентсько-парламентські і парламентсько-президентські.

В президентсько-парламентських республіках, президент консолідує в своїх руках більш широкі функції у формуванні виконавчої влади та контролі за її діяльністю ніж парламент. У таких республіках президент хоча і не є керівником уряду, але він може надавати йому керівні вказівки, головувати на його засіданнях. До президентсько-парламентських республік відносять Францію, Росію та ін.

У парламентсько-президентських республіках влада президента на формування і роботу уряду обмежена компетенцією парламенту у цій сфері. До парламентсько-президентських відносять Румунію, Чорногорію, Монголію та ін.

Монархія

Монархія — форма державного правління, за якої вища державна влада фактично або формально консолідується в руках однієї особи (монарха), і, як правило, передається у спадок.

Монархія характеризується такими ознаками:

1. Главою держави є монарх.
2. Влада, як правило, передається у спадок і зберігається пожиттєво.
3. Монарх уособлює вищу державну владу за власним правом, а не в порядку делегування від народу.
4. Монарх є непідлеглим будь-яким іншим суб'єктам влади.
5. Монарх не несе конкретної політичної і юридичної відповідальності за результати свого правління.

В сучасній науці виокремлюють необмежену і обмежену монархію.

Державний устрій — територіальна або національно-територіальна організація держави, що характеризує просторову організацію влади та державне самовизначення населення (нації), що на ній проживає. Тобто спосіб поділу держави на певні складові частини та розподіл влади між ними. Державний устрій кожної країни зумовлюється її суспільно-політичним ладом. Він відбиває правове становище як держави в цілому, так її окремих складових частин, взаємовідносини між ними^[1].

Державний устрій визначає:

- принцип поділу території держави на складові елементи;
- спосіб організації населення на певній території;
- рівень врахування інтересів національних меншин шляхом надання територіям їхнього проживання певних повноважень щодо територіального самоврядування;
- наявність або відсутність у складових держави ознак політичної самостійності та державності;
- взаємовідносини між різними рівнями державних органів влади^[2].

Форми

У сучасному світі існують дві основні, федеративна (складна) й унітарна (проста), та одна додаткова, конфедеративна (союзна), форми державного політичного устрою

Федеративна

Складна форма державного устрою, що характеризується наявністю національно-державних утворень (штатів, земель, республік, автономій). Вона утворюється на підставі договору між суб'єктами, кожен з яких зберігає юридично визначену політичну самостійність і ознаки державності. Прикладами таких держав виступають Сполучені Штати Америки, Німеччина, Російська Федерація.

Ознаки федерації:

1. Територія складається із територій її суб'єктів, які можуть встановлювати власний адміністративно-територіальний поділ.
2. Два рівня органів державної влади і управління — федерації та її суб'єктів (наприклад, у Російській Федерації — президент РФ, Федеральні збори РФ, уряд РФ, Верховний Суд РФ та ін., а також президенти, законодавчі збори, уряди, верховні суди республік, що входять до складу РФ).
3. Характерним є двопалатний парламент, в якому одна з палат представляє інтереси суб'єктів федерації.
4. Законодавство складається із законодавства федерації і законодавства суб'єктів федерації, яке не може суперечити законодавству федерації.
5. Суб'єкти федерації не є суб'єктами міжнародного права, але у міжнародних договірних відносинах у разі надання відповідних повноважень від федерації суб'єктам федерації останні можуть брати участь у міжнародних договірних відносинах самостійно. Федеральна влада при цьому має виключне право контролювати впровадження зовнішньої політики.
6. Можливість дворівневої системи судових та правоохоронних органів.
7. Наявність зовнішніх атрибутів (столиця, прапор, герб, гімн) федерації і суб'єктів федерації.

Федеративні держави класифікуються за різними критеріями.

За способом утворення:

За змістовним критерієм:

За способами здійснення владних повноважень:

За характером владних повноважень між суб'єктами:

Унітарна

Унітарна держава — така форма територіально-адміністративного устрою держави, коли в її складі відсутні інші відокремлені державні утворення^[1]. Більшість держав, які існували в минулому й існують сьогодні, є унітарними. Перевагою унітарної держави є ефективність керування, надійного забезпечення державної єдності і цілісності. Прикладами таких держав виступають Франція, Україна, Фінляндія.

Ознаки унітарності держави:

1. Повна політична єдність на всій її території.
2. Єдині вищі органи державної влади (глава держави, парламент, уряд, судові органи та ін.), яким підпорядковуються підконтрольні місцеві органи.

3. Єдиний адміністративно-територіальний поділ. Відсутні відокремлені територіальні утворення, що мають ознаки суверенності.
4. Єдина для всієї держави система законодавства.
5. Управління єдиними збройними силами і правоохоронними органами здійснюється центральними органами державної влади.
6. Єдине громадянство, грошова система.
7. Одноособове представництво від усієї держави у міжнародних взаємовідносинах на рівні держав.

За ступенем залежності місцевих органів від центральної влади унітарні держави поділяються на:

- *Централізовані* — місцеві органи державної влади очолюють керівники, що призначені із центру і їм підпорядковуються органи місцевого самоврядування(Фінляндія).
- *Децентралізовані* — місцеві органи влади мають значну самостійність у вирішенні питань місцевого життя (Велика Британія, Данія, Грузія).
- *Змішані* — присутні ознаки централізації і децентралізації (Японія, Туреччина, Україна).

Адміністративно-територіальний устрій (адміністративний поділ) — поділ території країни на окремі частини — адміністративно-територіальні одиниці (губернії, провінції, області, округи, повіти), залежно від якого створюються і діють органи державної влади та місцевого самоврядування. Інститутом, що регулює територіальну організацію суспільства і взаємодію його територіальних частин, є адміністративно-територіальний поділ

Адміністративно-територіальна одиниця — частина території країни, що має місцеву адміністрацію — управління.